

Saesaarega või Saesareta 2.

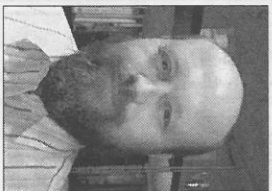
(Algas 18. aprilli Kooidus.)

Ettevõtlus - kas kellegi arvelt?

Elektritootjast võib arnu saada - teda ei huvita loodusväärtused, vaid kasum. Nende esindaja väitis koosolekul küll, et kui jaam kinni panna, saastab Eestimaad samavõrra rohkem põlevkivituht ja süshappegaas.

Tegelikkuses ei pea see muidugi paika, sest põlevkivikateldel puudub nii väikeses mastaabis reguleerimise võimalus, nagu seda on ühe või kõigi hüdroelektrijaamade võimsus Eestis kokku. Ega ma ütle, et ettevõtlus on halb - olen ju ka ise olnud ja küllap tulevikuski ettevõtja. Kuid küsimus jääb, kas ettevõtlus peab olema just millegi ja kellegi arvelt? Kas tulevikunorm ei võikski olla sotsiaalne ettevõtlus, mis üksnes ei võta keskkonnast ja ühiskonnast, vaid annab ka tagasi ja seda oma tegevuse igal tasandil, jättes looduse suured teadmata tagajärgedega ümberkujundamiseks ajaloolahõlma?

Vallavaltsejast võiks arnu

Tauno Jürgenstein,
Keskkonnaagentuuri
projekti juht

saada, kui eeldada, et tal on mingi isiklik huvi, näiteks regulaarselt tiksumöödukas summa, millega veehooldast sõltuv ettevõtlus tema loiaalsust osutab. Me tegelikult ei tea, kuidas sellega on, aga parrempoolse jõekalda vallavanema südikast erapooikust on muuga keeruline põhjendada.

Uputatud ilu

Siis on veel inimesi, kes ilmselt arvavad, et veehoidla on kingitus nõukogude võimul, mis peab olema, sest... noh... on ju koguaeg olnud ja ...et keegi käib seal ujumas ja ilus on ju ka. Muidugi on ilus, aga kas ilus on just avaram veepind, mida ju Peipsi või meri või Lõuna-Eesti sajad

järved pakuvad võrratult enam või tuleneb ilu seda ääristavaist maastikuvoormidest ja võimsaks kasvada lubatud puudest? Teisisonu - kas ürgoru ilu nauhimiseks peab see tingimata uputatud olema?

Ujumine on ehk kohaliku elanikule tõesti kõige tähtsam küsimus. Praegu saaks veehooldal ka asjaar-mastajast triatleet trennida, ent kui vaadata jõge näiteks allpool paisu, siis võib arvata, et paisu kadudes ei saaks selles kohas enam ka lühiraja võistluseks valmistuda. Iseasi, kui palju on selles ujumise ihaluses tegelikku paisjäre vastavat kasutamist ja kui palju üksnes soovmõlemist. Võiks te endalt küsida, mitu korda suve jooksul tavaliselt seal ujumas käite või millal üldse viimati seda tegite? Ja seejärel panna need ujumiskorrad kaalukausile Eesti oludes ainulaadse ürgoru taastamise vastu looduse antud ulatuses.

Suhestuda loodusega esilisade kombel

Muide, esimese vabariigi ajal, ml piirkond oli turis-

mipaigana üha populaarsust kogumas, käidi jõevees suplemas mitmes sobilikus kohas, millest üks aasus, kui kasutada Vello Variku sõnu: «...Saesaarest pisut ülespoole valkses jõeveses, kus jõepõhi on kividest puhjas ja liivane, nagu loodud suplemiseks ja ujumiseks.» Varik jätkab:

«Aga parim supelkoht on Suur-Taevaskojast natuke allpool, väikese rippuva silila juures, kus jõevesi voolab üna vaiksest, on küllalt sügav ning soojem kui ülal kärestikus. Ka on seal oma «liivarand» ja kaldal pingid. Siin oli suplejaid alati varahommikust kuni hilisõhtuni.» (Raamatust «Taevaskoda ja Valgemetsa», Jaan Vahtra ja Albert Ivask, 1940) Jääb vaid üle küsida, milks meil enam ei kõlba suhestuda loodusega esisade kombel, nii et jõkegi kasta saame end vaid tingimuseel, et see on järveks tehtud?

Põigates siit korra KMH juurde, siis ühes sellega valmiv ürgoru taastamise eelprojekt näeb ette ujumiskoha taastamise ülalpool Saesaare kärestiku. Uurimist vääriv võib

olla siinkohal see, kas oleks mõistlik teha kompromiss ja jätta kärestiku alguskünnis ajaloolisest pisut kõrgemaks, et ujumiskohale sügavust lisada.

Hirme on mitmeid

Ujumise teemaga olemegi jõudnud teadmatusest ja hirmust põhjustatud vastuseisuni. Kuid kas taasub seista millelegi vastu, millest me midagi ei tea. Nii igaks juhuks? See meenutab väikese lapse reaktiooni, kes keeldub vanemate pakutava mango või muraka ampasimise, teatades, et talle see ei maise, kuigi pole seda kunagi proovinudki. Loomulik reaktisioon oleks vähemalt täiskasvanud inimesel enne uurida, mida muutus harjunud pildis kaasa toob, kui hakata seda kohe eitama ja vaenama. Siiski, kui välja arvata väike osa uuendusmeelseid ja ettevõtlikke tüüpe, siis valdavalt ongi inimesed inertsed ja seisavad muutustele vastu. Justkui mõttetera, et ainuke piisiv asi elus on muutus, oleks vaid sõnakõlks. Ilmekalt tuli see välja ka koosolekul, kui

paadimatku korraldaval noormees palus saali endid korraks kujutleda aastase 1945 ja küsis, kas te oleksite nõus, et selline pais rajatakse. Vastuseks kostis üksmeelne eitust väljendav mömin.

Hirme on igasuguseid ja just praegu toimuvad uuringud ja läbi viidav KMH peab andma vastused, kas ja millised neist põhjendatud on.

Kas võib olla, et mõnemeetrine veetaseme langus põhjustab mingitki muutust pool kilomeetri kaugemal oleva küla kaevudes?

Kas liivakivikaljud ikka säilivad, nagu need säilisid paaril varasemal paisjärve pea aastapikkuseks kujunenud remondiaegsel tühjendusel?

Kas peab paika loogika, et kui saab sõita kannuuga jõel ülalpool ja allpool parasu, siis paisu asemel taastuvast jões seda teha ei saa, sest vett ei jätku vms?

(Järgeb.)